

De gevolgen van een terroristische aanslag: hoe gaat de witte keten hiermee om?

Deskundigen op het gebied van terrorisme zijn het er over eens: het is niet de vraag of er een terroristische aanslag in Nederland zal plaatsvinden, de vraag is alleen 'wanneer'? Het is in ieder geval zeker dat we, in het geval van een terroristische aanslag in Nederland, allen met de gevolgen worden geconfronteerd. Wat betekent dit voor de raden van bestuur en directies van alle instellingen die betrokken zijn bij de opgeschaalde geneeskundige hulpverlening en de burgemeesters en de wethouders Volksgezondheid van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid? Hierover werd gesproken tijdens de jaarlijkse bestuurlijke bijeenkomst van GHOR Gelderland-Zuid op vrijdagochtend 17 februari 2017 in het Nationaal Fruitpark te Ochten.

'Waakzaamheid is goed'

Burgemeester van Berg en Dal Mark Slinkman opent de bijeenkomst en refereert aan de gebeurtenissen in Berlijn en Nice. 'Gelderland-Zuid wordt niet als prime target gezien voor een aanslag; eerder wordt aan bijvoorbeeld Amsterdam gedacht. Maar van Nice werd het ook niet verwacht, dus waakzaamheid is goed.' Slinkman vervolgt: 'De gevolgen van een terroristische aanslag waar dan ook in Nederland zullen voor onze regio ook groot zijn. We hebben in Nederland namelijk niet zo'n grote overcapaciteit.'

Directeur Publieke Gezondheid (DPG) Moniek Pieters vervolgt na Slinkman: 'Kun je je voorbereiden op terrorisme? Alles zal anders zijn, maar nadenken hierover is wel goed. Wat gebeurt er on the spot, en hoe gaan we om met de verdere veiligheid? En hoe verhouden we ons tot de media en de politiek? We kunnen er niet omheen om hier samen over na te denken.'

'Het gebeurt onverwacht, ook al verwacht je het'

De eerste presentatie wordt verzorgd door Lute Nieuwerth, districtschef Gelderland-Zuid politie Oost-Nederland. Nieuwerth geeft een beeld van de context van terreur. Het is een daad om paniek te veroorzaken, om mensen uit elkaar te drijven. Taak van de politie is om wel goed in verbinding zijn met de uit elkaar gespeelde partijen, om met alle bevolkingsgroepen in gesprek te zijn en te blijven.

Nieuwerth laat zien hoe de politie zich voorbereidt op een aanslag, welke vragen er gesteld worden: Hoe krijg je alle goede benodigde informatie?, Wat is de mate van waarschijnlijkheid van een aanslag? En wat is dan het effect? Nieuwerth: 'Het gebeurt onverwacht, ook al verwacht je het. Er ontstaat chaos en belangrijk is hoe je hiermee omgaat.' Nieuwerth geeft verschillende voorbeelden van aanslagen die laten zien welke vraagstukken en dilemma's er spelen in de hulpverlening. Hij noemt de Koninginnedag in Apeldoorn, Charlie Hebdo, Australië, Berlijn, Nice en Zaventem. Je ziet dat er algemene paniek ontstaat en dat er veel wegvlochtende mensen zijn. Een zorg die dan leeft is of deze mensen wel de zorg krijgen die ze nodig hebben. De rol van de politie is dan rust creëren en de situatie zoveel mogelijk stabiliseren. Daarna een beeld krijgen van de mensen: zit er bijvoorbeeld een dader onder de slachtoffers.

Media zijn razendsnel

Naast het feit dat de politie en hulpverlening bij een aanslag snel operationeel moeten handelen, speelt communicatie ook een grote rol. Doordat via internet razendsnel berichten worden verspreid, wordt de politie bijna gedwongen snel met informatie te komen. Toch maakt Nieuwerth duidelijk dat accuraatheid nog belangrijker is dan snelheid: 'Als je foute informatie hebt gegeven, moet je in de uren erna uitleggen waarom dat niet klopt of hoe het wel zit. Dus we moeten oppassen met schattingen.'

Teruggeworpen op je eigen professionaliteit

Moniek Pieters (DPG) en Frans Lischer (hoofd sector GHOR) vervolgen de bijeenkomst door in te gaan op de verschuiving van terrorismegevolgbestrijding van landelijk naar lokaal. Pieters: 'Je hebt recht op verantwoorde zorg. Maar, dat is bij een grote aanslag nogal een probleem. Je gaat acuut van een vredestoestand in oorlogssituatie. Zijn artsen erop voorbereid dat ze ineens andere slachtoffers krijgen? Bij een aanslag word je teruggeworpen op je eigen professionaliteit.'

Een belangrijke vraag die speelt 'aan de witte kant' is wie nu waarvoor verantwoordelijk is? Pieters: 'Dat is best ingewikkeld, daar moeten we landelijk wat mee. We hebben al best wat geregeld om capaciteit op te hoesten, maar: een grote marsleider ontbreekt, er is dus geen landelijke zorgorganisatie. Hoe gebruiken we dat hele witte leger nou om alles goed te absorberen en ervoor te zorgen da iedereen de verantwoorde zorg krijgt waar hij of zij recht op heeft?'

GHOR6

Als er iets gebeurt in de randstedelijke regio (GHOR6), met de hotspots Schiphol, de haven van Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Utrecht, dan wordt de rest van het land 'leegezogen'. Er is nu een groot overleg gaande om de grote spelregels met elkaar af te spreken, in die grote scenario's. Met een belangrijke witte paragraaf. Het doel hiervan is om meer naar de voorkant te gaan. Voordenken om plannen te kunnen maken. Dat voordenen doe je dan niet alleen, maar op landelijk niveau met de meldkamer, de landelijke ambulancezorg, RAV, ziekenhuizen, toeleveranciers van de witte keten, politie, brandweer, defensie en gemeente. Gelderland-Zuid is de eerste regio waarin dit besproken wordt, naast de GHOR6.

Op de vraag vanuit de gemeente Heumen over samenwerking met België en Duitsland geeft Pieters aan dat dit nog investering vergt. Tot nu toe is er weinig grensoverschrijdend verkeer; op dit moment zijn er nog geen goede bestuurlijke afspraken over de Europese capaciteit.

Uitgangspunten voor een gezamenlijk protocol

Frans Lischer geeft aan dat de GHOR 5 uitgangspunten heeft geformuleerd voor een mogelijk protocol bij een aanslag. Die worden door GHOR6 uitgewerkt om te kijken hoe hier gezamenlijke afspraken over gemaakt kunnen worden. De benoemde uitgangspunten:

1. Do the most for the most
2. Scoop and run: oppakken en meenemen
3. Acceptable risk & damage control voor hulpverleners
4. Never walk alone
5. Standard operational procedures - wat je zelden doet, doe je zelden goed. Probeer dus te blijven bij wat je normaalgesproken ook doet.

Daarnaast noemt Lischer verschillende opgaven en aandachtspunten op de korte termijn, zoals capaciteit, zelfverwijzers, het spanningsveld van verantwoorde zorg onder alle omstandigheden, mogelijke verstopping van de keten en de veiligheid van personeel.

Ook op de lange termijn ziet hij aandachtspunten: de nazorg voor personeel (bij dreiging van gevaar heb je een andere beleving dan normale zorg die je als hulpverlener verleent) en de maatschappelijke ontwrichting.

Uit het publiek komt de vraag of er ook rekening wordt gehouden met een aanslag op de witte kolom. Lischer: 'Daar wordt wel over gesproken, maar het is moeilijk hierop voor te bereiden en de voorspelbaarheid in kaart te brengen. We willen een flexibele organisatie zijn met daadkracht en slagkracht, ongeacht de aanslag. Het is onmogelijk je op alle scenario's voor te bereiden.'

Opbrengst tafelgesprekken

Na de presentaties, waar geboeid naar is geluisterd, gaat het publiek uiteen om in tafelgesprekken verder te praten over de mogelijkheden van terrorismegevolgbestrijding. Hieruit volgt de oproep om angst niet te laten regeren, maar de eigen professionaliteit te laten spreken. Ook komt uit de gesprekken naar voren dat het belangrijk is de burger uit te leggen dat in geval van een aanslag er echt een andere situatie is en de 'normale' gang van zaken doorbroken wordt. Dit om meer begrip en betrokkenheid te creëren.

Mooi om te zien was dat verschillende gesprekspartners zichzelf ineens als partner in crisissituaties zagen waar ze dat eerder nog niet zagen. Zo bleek Pro Persona opvang te kunnen bieden bij capaciteitsproblemen bij ziekenhuizen. En ook zouden er sociaal psychiatrisch verpleegkundigen hulp kunnen bieden bij de opvang van slachtoffers en hun naasten in ziekenhuizen. Een mooie uitkomst van deze bijeenkomst.

Daarnaast werden verschillende suggesties gedaan:

burgerhulpverlening kan helpen in geval van een aanslag, dus stel bijvoorbeeld een EHBO-opleiding verplicht voor burgers. En oefen als hulpverleningsorganisatie ook op improvisatiecapaciteit.

Slinkman sluit de bijeenkomst af: 'Wees mild, het is uitzonderlijk en voor iedereen nieuw en improviseren.'

